

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

цього є те, що Комітет Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування підготував на розгляд Верховної Ради документ «Про застосування допоміжних репродуктивних технологій та заміне материнство» [8, с. 2].

Список використаних джерел:

1. Чечерський В. І. Право на репродукцію (відтворення) у системі основоположних прав людини: конституційне – правове дослідження : монографія. Херсон : Видавництво «ОЛДІ-ПЛЮС», 2019. 416 с.
2. “Zurich womens Strike: Swiss City Grinds to Halt in Protest Against / nequality.” The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2019/jun/14/zurich-womens-strike-swiss-city-grinds-to-halt-in-protest-against-inequality>
3. United Nations, Department of Economic and social Affairs, Population Division. “Switzerland”. 2019. <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/urbanization/theworldscitiesin2018databooklet.pdf>
4. Світова організація охорони здоров'я. «Країні профіль». Оновлено 1 травня 2023. <https://www.who.it/countries/che/en>
5. Federal Office of Public Health, “Reproductive Health”, accessed April 29, 2023. <https://www.bag.admin.ch/bag/en/home/gesundleben/gesundheitsforderung-und-krankheitspraevention/sexual-und-reproduktionsgesundheit/reproduktive-gesundheit.html>
6. Hugentopler, Valérie. “Women’s Suffrage in Switzerland: A Comparative Approach”. Swiss Political Science Review 23, no. 4 (2017): 369–28. doi:10.1111/spsr.12256.
7. Аніщук Н. В. Гендерно-правові реформи у Швейцарії. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Том 26. Одеса : Гельветика, 2020. С. 3–11.
8. Горбунова О. Встановлять чіткі правила застосування допоміжних репродуктивних технологій // Голос України, № 77 (8094). 18 квітня 2023. С. 1–8.

Ключові слова: репродуктивні права, репродуктивне здоров'я, репродуктивні процеси, історичний аспект, гендер.

Key words: reproductive rights, reproductive health, reproductive processes, historical aspect, gender.

СЕМЕНОВА АЛЬБІНА ПАВЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

ПРОБЛЕМИ УНІФІКАЦІЇ АЛІМЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ В СКЛАДІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну і погіршення через це політичної, економічної та соціальної ситуації загострює питання якнайшвидшої адаптації усіх галузей права у відповідність

до європейського законодавства. Успішне приведення українських законів та інших нормативно-правових актів до європейської системи можливе лише з урахуванням соціальної і культурної ідентичності українців, а також особливостей становлення права на історичних українських землях. В умовах воєнного стану не менш важливим є питання матеріального забезпечення вразливих верств населення, в тому числі аліментарного забезпечення. В сукупності усі ці чинники активізують наукову діяльність з дослідження генезису аліментного законодавства на українських землях в складі майбутніх європейських держав.

В період між Першою та Другою світовими війнами частина етнічних західних українських земель входила до складу Другої Речі Посполитої. Українці були великою національною групою, яка становила близько 15 % населення усієї держави. Окрім українських земель, до складу Другої Речі Посполитої були включені землі, які до її утворення входили до Австро-Угорщини, Німеччини та Росії.

Внаслідок цього новостворена держава мала усі ознаки партикуляризму, що проявлялося в політичному, економічному, соціальному та правовому поділі держави на частини. На території земель, що ввійшли до складу Другої Речі Посполитої, продовжували діяти нормативні акти та правові звичаї держав-спадкодавців. Аналогічна ситуація була і з аліментними правовідносинами, які на території однієї держави тривалий час продовжували регулюватися різними законодавчими актами.

На територіях Львівського, Тернопільського, Краківського, Станіславського воєводств аліментні правовідносини продовжували регулюватися нормами Австрійського цивільного кодексу 1811 р. У східних воєводствах, таких як Волинське, Поліське, Новгородське та Віленське, на аліментні правовідносини поширювалися засади Зводу законів Російської імперії 1832 року. Окрім цього, на інших землях, що ввійшли до складу Другої Речі Посполитої, діяли Польський цивільний кодекс 1825 року, Німецький цивільний кодекс 1896 року тощо.

Обов'язок утримання своїх дітей був передбачений в усіх чинних на той час цивільних кодексах. Так, Звід законів цивільних Російської імперії хоч і прямо не вказував на аліментний обов'язок батьків, проте передбачав обов'язок забезпечувати дитину їжею, одягом та житлом [1, с. 35]. Зі свого боку Австрійський цивільний кодекс не містив чіткого переліку видів забезпечення дитини, але закріплював обов'язок нагляду за дитиною [2, с. 37].

Обов'язок утримувати свою потребуєчу дитину покладалася на обох батьків, але в різних законодавчих актах він не був однаковий для матері та батька. Якщо Звід законів Російської імперії не передбачав різниці в обсязі аліментного обов'язку матері та батька, то Австрійський цивільний кодекс закріплював більшою мірою обов'язок батька дбати про матеріальне становище дитини, а обов'язок матері піклуватися про виховання дитини. Проте варто зазначити, що, попри різницю в регламентації обов'язків батька і матері, суспільний устрій часів Другої Речі Посполитої на всій території країни передбачав вирішальну

роль батька в матеріальному утриманні всієї сім'ї. Адже саме чоловікові відкривався більший доступ для отримання освіти, опанування ремесла та вибору професії. Тим часом на жінку покладался обов'язок дбати про усіх членів сім'ї не в матеріальному сенсі. Роль дружини в правовідносинах з іншими членами сім'ї відрізнялася і залежала від ступеня її підкорення волі чоловіка в різних правових системах. Наприклад, Австрійський цивільний кодекс визначав принцип підкорення дружини чоловікові, проголошуючи чоловіка главою родини, надаючи йому лише право керувати домашнім господарством [2, с. 24]. А ось Звід законів цивільних Російської імперії зобов'язував дружину повністю підкорятися чоловікові як главі родини [1, с. 22].

Законодавчі акти, які діяли на території Другої Речі Посполитої закріплювали різне коло учасників аліментних правовідносин. Звід законів цивільних Російської імперії не кореспондував аліментний обов'язок іншим родичам неповнолітньої особи. Наприклад, баба та дід не мали права на аліменти від внуків та навпаки. А ось відповідно до австрійського законодавства, якщо батьки не мали засобів для утримання дитини, то обов'язок забезпечення переходив до діда по батьківській лінії та його родичів, потім – до діда за материнською лінією та його родичів, але обов'язок виховання належав лише батькам [4, с. 149].

Різний обсяг аліментних прав був у позашлюбних дітей. Наслідком позашлюбного батьківства відповідно до Австрійського цивільного кодексу був обов'язок батька утримувати дитину та виховувати її. Позашлюбний батько був зобов'язаний перед народженням дитини встановити розмір утримання майбутньої дитини. Аліментний обов'язок переходив до родичів чоловіка у випадку його смерті [4, с. 166].

Складнішим становище позашлюбних дітей було відповідно до Зводу законів цивільних. Факт народження позашлюбної дитини сам по собі не створював будь-яких юридичних наслідків для її батька. Таким чином, незаконна дитина не наділялася правом на отримання аліментів. Відносини між біологічним батьком і позашлюбною дитиною підлягали регламентації кримінальним правом. Відповідно до законодавчих норм, які діяли на теренах східних воєводств, кримінальний закон визнавав позашлюбні зв'язки злочином. У випадку народження позашлюбної дитини на її батька могло бути накладене покарання, в тому числі у вигляді надання утримання незаконній дитині [3, с. 379].

Щодо аліментного обов'язку подружжя, то норми цивільних кодексів, які діяли на території Другої Речі Посполитої, закріплювали обов'язок чоловіка утримувати свою дружину. Розмір такого утримання залежав від його матеріальних можливостей. Так, Австрійський цивільний кодекс встановлював: «Чоловік зобов'язаний надавати своїй дружині пристойне утримання, тобто таке, що відповідає його соціальному становищу та величині його маєтку» [2, с. 24]. Звід законів цивільних Російської імперії зобов'язував чоловіка «надавати дружині кошти на прожиття та утримання відповідно до свого соціального стану та можливостей» [1, с. 22]. Таким чином, право на утримання

в дружини могло припинитися разом із можливостями чоловіка надавати таке утримання.

В свою чергу не завжди аліментний обов'язок покладался на дружину. Відповідно до Австрійського цивільного кодексу дружина повинна була дбати про чоловіка та утримувати його також в міру своїх можливостей. А ось відповідно до норм Зводу такий обов'язок у дружини не виникав навіть у випадку хвороби чи немічності чоловіка.

Отже, на території Другої Речі Посполитої розвиток сімейного права характеризувався відсутністю єдиної централізованої системи правового регулювання сімейних відносин. У кожному приєднаному регіоні країни діяли свої норми сімейного права. Ці норми були самодостатніми і жодним чином не обмежували правової сфери застосування одне одного. Внаслідок цього постала проблема правового регулювання правовідносин між громадянами країни, які проживали в різних регіонах.

З цією метою 3 червня 1919 року була створена Кодифікаційна комісія Польської Республіки як колегіальний орган, завданнями якого були проведення уніфікації та кодифікації права з урахуванням найкращих надбань правових систем, які на той час діяли в новоствореній державі.

Результатами роботи Кодифікаційної комісії були прийняття Кримінально-процесуального кодексу 1929 року, Кримінального кодексу 1932 року, Цивільно-процесуального та Зобов'язального кодексів 1933 року тощо. Проте в процесі кодифікації сімейного права Кодифікаційна комісія зіткнулася з труднощами. Адже норми сімейного права мають особистісний характер, що проявилось в глибокій різниці їх врегулювання в різних правових системах. Окрім цього, в деяких частинах держави на сімейні правовідносини потужний вплив мала католицька церква, яка виступала проти цивільного шлюбу, зрівняння в правах чоловіка і жінки, надання однакового обсягу прав шлюбним і позашлюбним дітям тощо.

Результатами роботи Кодифікаційної комісії у сфері врегулювання майнових відносин між членами родини були проєкт Закону про шлюб 1937 року та проєкт Кодексу родинного і опікунського 1934 року, які через супротив церкви та різних частин суспільства не були введені в дію.

Проте це не означає, що робота Кодифікаційної комісії була змарнована. Навпаки, матеріали підготовлені нею стали в нагоді під час проведення кодифікації цивільного права в 1945-1946 роках. Тому можна стверджувати, що повоєнна влада Польщі використала напрацювання правників 20-річної давності та зробила те, що не вдалося закінчити з різних причин до початку Другої світової війни.

Список використаних джерел:

1. Сводъ законовъ Россійской имперіи. Том десятый. Часть I. Законы гражданскіе. – Санктпетербургъ : Въ Типографіи Второго Отделенія Собственной Его Императорскаго Величества Канцеляріи, 1857. – 491 с.

2. Ustawy cywilne obowiązujące w Małopolsce i na śląsku cieszyńskim. Zebrał i opracował Dr. Adolf Liebskind. – Kraków : Księgarnia powszechna, 1937. – 659 с.
3. Загоровскій А. И. Курсъ семейнаго права. – Одесса : «Экономическая» типографія, 1902. – 460 с.
4. Онишко О. Б Становлення та розвиток сімейного права Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 – «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О. Б. Онишко. – Львів, 2009. – 214 с.

Ключові слова: аліменти, утримання, уніфікація права, кодифікація права, Друга Річ Посполита.

Key words: alimony, maintenance, unification of law, codification of law, the Second Polish-Lithuanian Commonwealth.

УЖИТЧАК АНАСТАСІЯ ЮРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ У ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ (40–60 РР. XX СТ.)

Дослідження проблеми злочинності серед неповнолітніх після закінчення Другої світової війни на території України є надзвичайно актуальним питанням, в той же час малодослідженим. Дізнавшись про основні причини та умови виникнення злочинності у вказаних суб'єктах, існує можливість розробити найбільш ефективну методику попередження та протидії злочинності серед дітей. Психологи та соціологи виділяють певні вікові закономірності розвитку особистості у суспільстві. Виділяють різні життєві цикли, що відрізняються зміною в інтересах індивіда і його відносин з іншими людьми. Розглядаючи післявоєнну Україну можливо виділити специфічні причини зростання злочинності серед дітей. В залежності від навколишніх умов, показники інтенсивності злочинів змінювались. Необхідність профілактики злочинів серед неповнолітніх зумовлена тим, що актуальність цієї проблеми не перестає бути нагальною в нашому суспільстві.

Для визначення основних понять необхідно розглянути діюче законодавство. Відповідно до СК України 2012 року у ст. 6 вказано, що неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Отже, до досягнення 18 років фізична особа має правовий статус дитини. Наявність у особи правового статусу дитини означає, що така особа має відповідні права та обов'язки [1].

У часи УРСР проблема злочинності серед неповнолітніх мала нестабільний характер, спостерігалось то зростання злочинів,

Боброва Тетяна Анатоліївна Правовідповідність у контексті здійснення негативної правотворчості	102
Дараган Євген Олександрович Кодифікація права як засіб вдосконалення правового регулювання	104
Білоус Ольга Анатоліївна Гендерне право як сучасна навчальна дисципліна	107
Лисик Максим Анатолійович Питання правозаконності у врученні повісток громадянам під час воєнного стану.	109
Врона Христина Андріївна Сакральне у сприйнятті сучасної держави	111

СЕКЦІЯ 3

ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна Внесок Валтазара Богішича у дослідження інокоштини та задруги: історико-правовий аспект.	116
Діяковська Мажена Вплив римського права на розвиток права у Польщі доби Ренесансу.	118
Єфремова Наталя Володимирівна, Корнієнко Ірина Валеріївна До питання педагогічної діяльності Миколи Миколайовича Розенталя в Одеській юридичній школі	121
Sugatska Nataliia, Kalitseva Olena Historical legal documents of ancient Olbia	124
Шершенькова Вікторія Анатоліївна Правове регулювання сімейних відносин в Україні (70–80-ті рр. XX ст.)	126
Остапенко Тимур Олександрович Щодо характеристики принципів дослідження системи законодавства про державні злочини на українських землях у післяреволюційний період	130
Домбровський Олексій Ярославович Правове забезпечення репродуктивних процесів у Швейцарії: історичний аспект	133
Семенова Альбіна Павлівна Проблеми уніфікації аліментного законодавства на українських землях в складі Другої Речі Посполитої	136